

7. Krajiške bune

Uvod

U ličkoj povijesti veliki značaj imaju brojne bune. One predstavljaju važnu komponentu u mozaiku sveukupne ličke zbilje prošlih vremena. (*Ž. Holjevac*) Život stanovnika Brinja i okolice bio je za vrijeme habsburške vladavine ispunjen patnjom i vječitom borbom za puko preživljavanje u vrlo složenom klimatskom i sociokulturnom okruženju. Nedostatak elementarnih životnih uvjeta, grubi i nepravedan odnos vojnih zapovjednika, stalna ratovanja i stradanja širom Europe, težak fizički rad i ostale nepogode bila su njihova stvarnost. Masovne bune protiv vojnih vlasti u Krajini dizao je narod najviše zbog teških nameta, nepravdi i nasilja te uvođenja raznih, njemu posve stranih reformi. Nehuman i podcjenjivački odnos vlastodržaca znao je u njima stvoriti revolt i fizičku reakciju. Lika i okolna područja su u XVII. i XVIII. stoljeću doslovce gorjela u stalnim bunama. Niti strogi i izuzetno rigorozan vojni sustav, koji je imao, osim obrambene zadaće, i čuvanje reda na ovim prostorima, nije mogao fizički spriječiti izjev bijesa i ogorčenja lokalnog stanovništva. Međutim, taj je sustav znao biti izuzetno rigorozan u njihovom gušenju i sankcioniranju. Ipak, za tadašnju vlast nije bilo efikasnog načina kako bi se brojnost buna svela u neke razumne brojke.

Ovdje sam uglavnom obradio najznačajnije Krajiške bune na širem brinjskom i okolnim područjima u kojima su sudjelovali naši preci, njihove uzroke, sudionike i na kraju rezultate tih pobuna.

U XVII. stoljeću podignute su četiri veće bune. Prva je buna bila naših susjeda Ogulinaca (1639.) zbog tlake i naseljavanje Vlaha na njihovo područje. Iduću - Otočku bunu iz 1661. izazivaju nasilja časnika, koji su utjerivali različite globe (1661.). Potkraj istoga stoljeća javlja se buna zbog nasilnog ubiranja poreza. Uzrok buna bila je neefikasna i narodu strana uprava koja nije štitila gospodarske i građanske interese domaćih stanovnika. Naročito im je teško palo pretvaranje od naoružanih seljaka u redovnu vojsku. Ta im je novost nametnula brojne teške obaveze koje do tada nisu imali (materijalni izdaci za nabavku vojnih odora, zabrana prodaje imanja i preseljenja na druga bogatija područja, ratovanje izvan Vojne krajine, ograničenje samouprave i dr.).

U XVIII. stoljeću imamo daleko više buna. Na području Vojne krajine imamo 18 buna, a 3 na stranim bojištima. Vrlo veliki broj buna skrivili su njemački časnici čineći različite nepravde stanovništvu, napose u sudstvu. Tom prilikom buntovni i ozlojeđeni graničari organiziraju narodne skupštine, na kojima donose odluke u cilju zaštite svojih prava.

Bune krajišnika na stranim bojištima, izazvane su također raznim nepravdama, lošom logističkom potporom, velikim gubicima, tjelesnim naporima i ostalim brojnim nedaćama. Nezadovoljstvo su prouzročili i zapovjednici-tuđinci, koji nisu dovoljno štitili interese podređenih. Tadašnja vojna logistika nije mogla osigurati sve potrebe vojnika, što je često prouzročilo gladovanje, nedostatak odjeće, te neredovite plaće iz čijeg su dijela vojnici morali osigurati elementarne potrebe za preživljavanje.

Bune na domaćem tlu su, u pravilu, lokalnog karaktera, a rijetko se događalo da bi zahvatile cijelu Krajinu. One su u pravilu ugušene grubom vojnom silom, surovo i beskompromisno, a vrlo rijetko pregovorima. Pregovorima bi se pristupilo samo onda kada bi vojne vlasti osjećale opasnost od vanjske ugroze.

Najpoznatije bune toga vremena bile su:

Ogulinska i Otočka buna iz 1639. i 1661.

Nemiri u Krajini počeli su polovinom XVII stoljeća. Jedna od prvih buna, ali manjeg obima, bila je **Ogulinska buna 1639-41.** zbog naseljavanja Vlaha na posjede koji su pripadali ogulinskim krajišnicima. Zahvatila je cijelo mjesto. Pobunjenici su odbili ratovati protiv Turaka, neplaćanju desetine i neispunjavanju drugih obaveza. Nemiri su prestali kada su krajišnicima vraćeni njihovi stari posjedi i kada se prestalo s naseljavanjem Vlaha.

Poslije ove dogodile su se nove bune. Zbog obaveza koje su im samovoljno nametali austrijski časnici došlo je **1661.** do **Otočke bune**, u kojoj je ubijen otočki kapetan.

Prva Brinjska buna iz 1693.

Neopravdano ubiranje desetine od žita i sijena u Lici i Krbavi bilo je povod za **Brinjsku bunu** iz godine **1693.** Zloglasne komisije, koje su često slane od strane zapovjednika generalata u Hrvatsku krajinu, prouzročile su svojom samovoljom veliko nezadovoljstvo naroda. Kada je pak Lika oslobođena od Turaka, izašle su opet na vidjelo stari sukobi unutar austrijske uprave. Kome će potpasti novooslobođeno područje, prepiralo se bečko Dvorsko ratno vijeće s nutarnjo-austrijskom komorom u Grazu. Konačno je Bečka carska dvorska komora prodala Liku i Krbavu strancu-grofu Zinzendorfu (**1692.**) Zbog ovakvog postupka najprije su se pobunili krajiški vojni zapovjednici, jer su ovim postupkom izgubili dio svojih ranijih privilegija. Njegov temeljni cilj bio je eksploatacija ovih ratom opustošenih područja. Kad su **1693.** počeli Zinzendorfovi ljudi pobirati desetinu od žita i sijena, narod se tome usprotivio. Postojala je opasnost od pobune većih razmjera. Da bi se spriječili neredi Zinzendorf je bio primoran odreći se Like i Krbave, pa mu je vraćen novac od prodaje.

Narod je bio preopterećen financijski i materijalno od tadašnjih vlasti. Svakodnevna materijalna opterećenja stvorila su ogorčenje i bijes u narodu. Osobito je to dolazilo do izražaja kada su bile nerodne godine. Zbog takovog stanja **1693.** pobunili su se Brinjaci, i tom prilikom je ubijen brinjski zapovjednik Semenčić. Protiv pobunjenika poslana je vojska iz Otočca, a ovi su i nju napali i otjerali. Bojeći se provale Turaka, vojna je vlast konačno uvidjela da je narodu teško i da mu se čine velike i više puta nepotrebne nepravde. Pokrenut je postupak protiv krivaca za takovo stanje.

Ribnička buna iz 1702.

Nezadovoljni novim uredbama bečkog dvora koje su ukidale prava krajišnika, u Lici je **1702.** došlo do **Ribničke (bunjevačke) bune.** Naziv je dobila po mjestu Ribniku kod Gospića gdje su ustanici ubili dva krajiška kapetana zbog nasilja. Ustanike je smirio **pop Marko Mesić**, kome su Austrijanci do postavljanja novog kapetana, privremeno povjerili upravu u Lici. Austrijski dvor nije odmah poduzeo nikakve mjere protiv vođa buna zbog vrlo teške situacije u državi. Ipak su **1704.** uhvaćeni i zatvoreni vođe pobune. Narod se solidarizirao sa vođama

i zbog toga je u obližnjem **Budaku i Perušiću** izbila nova buna. Austrijske vojne vlasti poduzimaju odgovarajuće mjere i pritvaraju veći broj učesnika, čime se buna smiruje.

Lička buna (1711/12.)

Kako je narod u Lici težio da se što prije oslobodi komorske vlasti i podčini Karlovačkom generalatu, pokušao je to postići mirnim putem preko svojih poslanika. Kada u tome nisu uspjeli, nastali su 1711. nemiri. Vojne vlasti naredile su uhićenje izvjesnog Kolakovića, kao glavnog kolovođe. Bez obzira na oštar postupak vlasti pobuna se i dalje širila. Kralj je primoran narediti uklapanje Like i Krbave u Karlovački generalat (1712.), čime su nestali razlozi za bunu.

Druga Brinjska buna (1719.)

Godine 1719. izbila je nova buna na brinjskom području zbog bezobzirnog i nehumanog odnosa njemačkih časnika u zakidanju stečenih prava. Okupilo se oko 600 naoružanih graničara iz Brinja, Brloga i drugih mjesta. Poslije toga odlaze u Otočac, gdje su zahtijevali izručenje zapovjednika **von Aichelburga**. Ali ovaj je na vrijeme uspio pobjeći, nakon čega se pobunjenici povlače prema Kapeli, zatvorivši time cestovne prolaze prema Ogulinu. U toj buni značajnu ulogu igrali su brloški vojni **kapetan Deuntić** i brinjski protonotar **Smolčić**. Uz njih je bilo još 15 kolovođa. Pobuna se proširila čak do Vrhovina. U to su vrijeme pobunjenici imali oko 1.000 ljudi. Nakon kraćeg vremena došli su opet u Otočac. Tu su uspjeli pridobiti sve za oružje sposobne muškarce nakon čega su krenuli prema Senju, gdje ih je tamošnji zapovjednik vojskom prisilio na povlačenje. Unatoč tome, još iste godine ponovili su se manji nemiri lokalnog karaktera zbog povišenja cijene soli. Pobunio se Brlog, Vilić i Vrhovine, ali su ubrzo umireni. Time je bila prekinuta veza s ostalim buntovnicima. Prvi su se pokorili Otočani, zatim i Brinjani. Zbog nepovoljnog položaja pobunjenika došlo je do prekida pobune, zahvaljujući taktičnom ponašanju tadašnjih vojnih zapovjednika pukovnika **Bosarellija** i kapetana **grofa Paradeisera**.

Lička buna iz 1732.

Samovolja njemačkih vojnih sudova i zloupotrebe časnika doveli su do nove bune u Lici 1732. godine. Na čelu bune bio je krajišnik **Jurlina Tomljenović** iz Smiljana. Njemu se odmah pridružio kapetan Bunića **Dobrivoj Knežević**, koji je sa stanovništvom odlučio njemačkoj vojsci spriječiti ulazak u Liku. Buna iz Smiljana brzo se prenijela u Novi, Trnovac, Dobroselo, Počitelj, Rabac, Lovinac, Belaj, Raduč, Budak i Mušaluk. Ustanici su ušli i u Podlapac. Zbog nepažnje i pomanjkanja vojne organizacije vođe ustanka su na prijeveru uhićeni. Međutim, to nije obeshrabrilo ostale pobunjenike. Oni su za novog vođu izabrali **Josu Devčića**, ponovno se sakupili u blizini Oštarija i prešli na gerilski način vođenja borbe. Pošto nije mogao slomiti ustanike, njemački zapovjednik je represalijama protiv obitelji pobunjenih, uspio prisiliti mnoge od njih na odustajanje od borbe. Uz to im je karlovački general obećao amnestiju ako se vrate kućama, što je na kraju i prihvaćeno. Međutim, obećanje nije održano. Vođe pobune su od strane vojnih sudova osuđene na smrt, a kuće su im razorene.

Uvođenje velikih kazni, pustošenje šuma, nasilno tjeranje stanovništva na prisilan rad na časnička imanja, davanje podvoza, smještaj i prehrana austrijske vojske, neredovito

primanje plaća dovelo je do toga da je oko 4.000 krajišnika odbilo krenuti u rat u Španjolsku. Tražili su domaće časnike, što im je odbijeno. Taj je događaj doveo **1735.** do velike bune u Varaždinskom generalatu. Carskim propisom (*Regulamentom*) iz **1735.** stanovnici su dobili od države zemlju, uz obavezu da ratuju gdje im se naredi, a ne kao do tada da samo brane svoj kraj od Turaka. Ukinuta im je stara samouprava, čime je nestalo izbornih knezova, vojvoda. Uvedeni su austrijski vojni sudovi a krajišnici su postali samo korisnici zemlje koju su obrađivali, izgubivši dotadašnje vlasništvo.

Brinjsko - Lička buna (1746.)

Ova se buna odvijala na području Stajnice i pokloniti ćemo joj ovom prilikom nešto više prostora. Rat za habsburško nasljeđe (1741-1748) ubrzao je aktivnosti oko izrade plana za reforme u Vojnoj krajini. Kad je **1746.** princ **Joseph Maria Friedrich Wilhelm Hollandinus vojvoda von Sacshsen-Hildburghausen** provodio svoje veliko reformno djelo u svezi s unutarnjim preustrojem Hrvatske krajine između Kupe i sjevernog Jadrana, došlo je u ličko-primorskom dijelu Karlovačkog generalata, tj. Hrvatske krajine, do djelomičnog otpora promjenama i do pobune protiv novoga uređenja. Taj se otpor obično naziva *Brinjsko-ličkim ustankom*. Događaj pripada povijesti Vojne krajine, odnosno krajiških buna u Hrvatsko-slavonskoj Vojnoj krajini (Karlovački i Varaždinski generalat) kao sastavnom dijelu hrvatske povijesti. Ustanak 1746. godine bio je uvjetovan protomodernizacijskim tijekovima u svezi s povojačenjem Vojne krajine, odnosno u konkretnom slučaju s preustrojem Karlovačkog generalata, sredinom 18. stoljeća. Za razliku od većine krajiških buna na prostorima između Kupe i Zrmanje u ranom novom vijeku, Brinjsko-lički ustanak 1746. bio je u mnogočemu osebujna iznimka. Ideja o ustanku nije se naime rodila u glavama običnih krajišnika nego u glavama nekih lokalnih zapovjednika i pojedinih narodnih vođa koji su, koristeći među krajišnicima uvijek prisutno nepovjerenje prema svemu novome, na različite načine isprovocirali nemire, jer su se osjećali osobno zakinutima, prije svega zbog nemogućnosti daljnjeg uživanja dotadašnjih nuzdohodaka i ostvarivanja manipulacije s podređenim ljudstvom radi osobne koristi. (*Ž. Holjevac*)

Začetnici bune bili su po svoj prilici **potpukovnik Depoczi**, brinjski bojničnik **barun Gall**, **bojničnik Portner** kao tadašnji zapovjednik Senja, **poručnik Holjevac** iz Brinja i auditor (pukovnički sudac istražitelj) **Mato Kuhačević**. Gallovo glavno oruđe u provedbi bune bio je **knez Mate Sertić** iz Jezerana, gdje je buna faktički i započela. Do prvog istupa došlo je **31. srpnja 1746.** u Brinju, kada je skupina mještana iznijela svoje pritužbe brinjskom krajiškom zapovjedniku barunu Gallu. Ustanici su zamolili Galla, da im dozvoli slanje odbora u Beč, koji će predočiti tamošnjoj vlasti teško stanje na terenu. Barun Gall im dozvoljava odlazak. Među poslanicima bio je i izvjesni **Dumenčić**, dok su imena ostalih nepoznata.

Međutim, **5. kolovoza 1746.** sazvao je knez Sertić narodnu skupštinu u Jezeranama, gdje je nagovarao ljude da pođu u Brinje kako bi prisilili lokalne vojne zapovjednike na povoljnije odnose prema stanovništvu. Da bi motivirao narod rekao mu je da će morati platiti nove odore, zabraniti će im se sječa drva i druge negativnosti. S ovog zbora pozvani su proglašom i ostali krajišnici na priključivanje Stajničanima i Jezerancima. Čelnici bune donesoše odluku da svaka kuća mora dati po jednoga naoružanog čovjeka. Onima pak, koji nisu ispunili obveze, zapriječeno je paljenje kuća. Ujedno su namjeravali prisiliti i lokalne časnike na pridruživanje, a one koji su se protivili odlučioš ubiti. U toj akciji napadaju tamošnje časnike u Stajnici. Izvjesni **Mate Slaković** ubio je jednog zastavnika, a na mrtvo je pretučen **poručnik**

Stupinjanin, dok su **kapetan Domazetić** (ili **Domazetović**) i **poručnik Carina** jedva uspjeli pobjeći iz Stajnice.

Zatim podoše u Brinje pred Galla. Bojnik pozove četvoricu predstavnika u svoj dvor. Međutim, mnoštvo je napolju počelo praviti razne izgrede i prijetiti časnicima, zbog čega je Gall o tome službeno obavijestio zapovjednika pukovnije **pukovnika Herbersteina**. Vjerojatno je to bio samo njegov trik.

Vođe pobune bili su svjesni da će loše proći ako buna ne bude zahvatila šire područje od brinjskog. U Krmpotama se sastadoše Brinjani, Stajničani i Jezeranci, te počеше nagovarati Senjane da im se pridruže, što neki i učiniše. Poslaše svoje izaslanike i u **Dabar**. Zatim odoše u **Stubicu** pod Velebitom, povevši sa sobom Galla i neke časnike. Kada su shvatili da bez organiziranog i vojnički autoritativnog vodstva neće uspjeti, zamoliše majora da im bude vođa. Kada im je ovaj to obećao pustiše ga kući. Ali Gall nije održao obećanje. Tako je buna upala u krizu vođenja, što će biti samo jedan od razloga njezinog neuspjeha.

Mato Kuhačević

Ipak na saznanje o ustanku u Brinju podigoše se i nezadovoljni stanovnici Sv. Jurja. Nakon toga sakupilo se u Stubici oko 2000 pobunjenika iz brinjskog područja, Sv. Jurja i okolnih mjesta. Nazvaše se »*Božjom vojskom (Armee Gottes)*«. Kada je o ovim neredima Gall izvijestio zapovjednika Karlovačke krajine **baruna Leopolda Scherzera**, ovaj naredi potpukovniku de Pozziju, upućivanje na mjesto pobune dva otočka bataljuna i dvije ličke satnije. On sam pođe u Otočac gdje pozove pobunjenike u Stubici da se razidu. Ovi po nagovoru bojnika Portnera pošalju pismeni zahtjev, u kojem zatražiše ukidanje novih i uspostavu starih uredbi, čemu nije udovoljeno.

Buna je ipak vremenom zahvatila šire područje. Agitatori su izazivali nemire svugdje gdje bi se pojavili. Dana **10. i 15. kolovoza** pobunio se dio Like i Krbave, koji se okupio u Lovincu i Pazarištu. Vođa te bune bio je izvjesni **Butorac**, koji je protjerao tamošnje časnike.

Kako se tijekom bune otegao počeli su se pojavljivati veći problemi i nesloga među pobunjenicima. Neka mjesta nisu im se priključila, poput Otočca. U međuvremenu im je ponestalo hrane, zbog čega je većina otišla kućama. Samo Brinjani, Jezeranci i Stajničani ostadoše i krenuše na Gusić polje, gdje su i nadalje očekivali Otočane. Nakon tri dana povukoše se i oni u Brinje, čvrsto odlučivši, da ne idu u vojsku, dok im se ne ispune zahtjevi.

Koncem kolovoza poslaše sedmoricu svojih predstavnika u Beč, pokušavši preko dvojice graničara dobiti putovnicu od zapovjednika generalata Scherzera. Kako je ovaj to odbio, jedan im je student izradio lažnu putovnicu s punomoći, na temelju koje im je Dvorsko ratno vijeće dozvolilo dolazak. Članovi izaslanstva bili su i izaslanici senjske općine: **bojnik Mate Kuhačević**, te **kapetan Mate Čolić**. Oni su u Beču trebali iznijeti prave razloge pobune. Kuhačević se poziva prihvatio tek nakon dužeg oklijevanja. Pjesnik je bio u bliskim odnosima s Portnerom i Gallovom suprugom, te je pošao prije ostalih u Beč, s ciljem pripreme terena za prihvaćanje zahtjeva izaslanstva. Istodobno Dvorsko ratno vijeće počelo je sumnjati u članove ove deputacije, jer su u Beč stigle druge osobe od onih koje su bile navedene u punomoći. U međuvremenu je od senjskog **biskupa Vuka baruna Čolića** stiglo pismo, u kome je stajalo: »*Stavite majora baruna Galla, majora Karla baruna Portnera i auditora Kuhačevića u rešt i odmah će se ugasiti ličko-primorska puntarija (buna)*«. Na ovaj zahtjev uhićen je najprije Kuhačević. Naime, Kuhačević je prethodno u jednoj svojoj satiri teško

optužio biskupa za nemoral i blud, što je izazvalo veliku aferu zbog koje je kasnije biskup morao ići na ispitivanje u Rim. Dakle, radilo se o osveti i podmetanju.

Kada su pobunjenici čuli za ovaj događaj, odluču se razići kako bi se izbjegla daljnja stradanja. I tu su učinili kobnu pogrešku koja će nekolicinu stajati života. Kada su vojne vlasti uvidjele da je ponestalo organiziranosti i morala među pobunjenicima, odluču strogo kazniti organizatore bune.

U međuvremenu su otkriveni planovi Galla, Portnera i de Pozzija, zbog čega su službeno pozvani u Karlovac pred ratni sud. De Pozzi je iznenada umro, a ostala su dvojica uhićena. U isto je vrijeme jezeranski **knez Sertić** u tamnici otrovan. Poslije toga su slijedila ostala uhićenja vođa. Tada je Hildburghausen odredio istražno povjerenstvo. Po uputama dobivenim od princa, suci su trebali poštedjeti one koji su bili prisiljeni ući među pobunjenike. Zato su od velikog broja uhapšenih pred istražnu komisiju stavljene samo 34 osobe, da bi na kraju taj broj bio sveden na 24. Ovi su osuđeni na drastične kazne. Desetorici su odrubljena glava i zaplijenjena su im imanja, trojica su smrvljena na kolu, a glave su im nataknute na kolac, sedam časnika i dočasnika osuđeno je na gubitak časti i doživotni zatvor, jedanaest je oslobođeno, a pet je poslano na dvogodišnji prisilni rad. Kuhačević, Portner i Gall također su osuđeni na doživotnu tamnicu. Pjesnik je u karlovačkom zatvoru, okovan odležao 34 mjeseca. Istraga je trajala do 20. kolovoza 1748, a 20. studenoga 1749. vojni sud je donio presudu. Na osnovu lažne izjave Marka Butorca i Mate Sertića-Šuvaka izrečena je Kuhačeviću stroga kazna: prestaje biti carski auditor, gubi sav imetak u korist države i osuđuje se na doživotnu robiju. Četrnaest dana poslije proglašenja osude odvezen je s Portnerom u moravsku tvrđavu **Spielberg nad Brnom**, gdje je provodio dane u čitanju. Dana 15. rujna 1756. odveden je u Beč, a odatle na Schlossberg u Grazu (18. prosinca), gdje je ostao punih 9 godina. Dana 25. rujna 1765. pušten je uz mogućnost slobodnog hodanja po tvrđavi. Konačno je 19. lipnja 1772. godine pušten na slobodu nakon dugog tamnovanja od 25 godina. Umro je 7. rujna 1772. u Grazu, daleko od svoje domovine.

Dakle, ustanak nije uspio, njegovi su kolovođe kažnjeni, a narod je na kraju prihvatio reforme. Cijeli je pokret bio nisko struktuiran i zasnovan na prilično visokom stupnju osobne interakcije i osobnih zalaganja. Trajao je, što aktivno što pasivno, četiri mjeseca (srpanj/kolovoz - studeni/prosinac 1746. godine).

Ivan Devčić (1857.-1908.), hrvatski beletrist, obrađivao je povijesne teme iz ličke prošlosti, pa je tako opisao spomenutu bunu brinjskih i okolnih graničara u djelu *»Brinjsko-lički ustanak god. 1746. Historična pripoviest«*, Zagreb 1900.

Vojničke pobune na stranim bojištima

Tijekom 18. stoljeća hrvatske banderijalne satnije proslavile su se na bojištima širom Europe a posebno u Italiji. Međutim, ta je slava izvojevana uz velika stradanja naših ratnika. Zbog silnih fizičkih napora, stalnog ratovanja, velikih gubitaka i teških uvjeta života vojnici su željno očekivali povratak svojim kućama i obiteljima. No kraljica Marija Terezija je 1737. odugovlačila je njihov povratak zbog složene političke situacije u tadašnjoj Europi.

U Hrvatskoj je za bana imenovan vojskovođa **grof Karlo Batthyany (5. V. 1742.)**. Na zahtjev bana Hrvatski sabor odredio je da hrvatske satnije ostanu u Italiji još jednu godinu, po želji same carice. Ali unatoč tome oko 700 vojnika krenulo je svojim kućama, zbog čega su kraljica i Dvorsko ratno vijeće protestirali kod Sabora. Zagrebački **biskup Branjug**, odgovorio je na to carici, da je banska konferencija odlučila poslati u Italiju svoje poslanike, koji će pokušati umiriti vojnike i nagovoriti ih da ostanu na svojim mjestima.

U isto doba počela se buniti Karlovačka krajina, jer je morala davati sve više i više vojnika i plaćati poseban ratni porez. Zbog toga se u Beču optuživalo hrvatske staleže da oni bune Krajinu radi svojih političkih interesa i koristi. Kad su to staleži doznali, pisali su banu u Beč, da ne snose nikakvu odgovornost, zbog nepravdi krajiškom stanovništvu, poput tjeranja u rat samo siromašnih, dok su bogati zbog mita ostajali doma.

Situacija se pogoršava početkom **1743.** kad hrvatski banderijalci nasilno kreću svojim kućama, izjavivši da im je istekao rok službe. Vođa im je bio **kapetan Toma Bubljić**. Razlog tome bio je i to što su časnici ustezali plaću i nametali za zapovjednike strance Mađare. Vjerojatno je ipak glavni razlog bio umor i neisplaćivanje teško stečenih plaća. Nakon provedenog suđenja sud je devet vojnika osudio na smrt, te su pogubljeni na Manduševcu u Zagrebu.

Usprkos izrečenim oštrim kaznama, počele su se banderijalne čete iste godine buniti i u Češkoj, jer su ih stavili pod zapovjedništvo njemačkog potpukovnika **baruna Hoyma**. Stoga im se ban morao oštro zaprijetiti, kako bi ih prisilio na poslušnost. Ova je zlovolja prisilila banderijalnog pukovnika **baruna Patačića**, da se požali banu zbog nepravdi koje trpe njegovi vojnici, poput vrlo loše prehrane, neredovitog primanja plaća i stalnog ratovanja. Na iste progone tužio se banu i **potpukovnik Škrlec** iz Bavarske, te je podnio u ime svojih vojnika pritužbu. U njoj se hrvatski vojnici žale na Nijemce, koji uživaju sve pogodnosti, dok su oni i goli i bosí, bez drva i minimalnih životnih uvjeta. Nijemci su sa našim vojnicima nehumano i podrugljivo postupali, i od njih *»norca delaju«*. Na straži se smrzavaju, a kada se potuže, *onda se više vjeruje običnom njemačkom vojniku nego hrvatskom časniku*. Od lokalnih seljaka ne mogu kupiti hranu. Mogu je kupiti samo Nijemci, koji im je poslije preprodaju po skupljim cijenama. Naši su vojnici do tada ratovali protiv Turaka tri godine, četvrtu pod Beogradom, a petu u Italiji, i nikad nisu bili u tako teškoj situaciji kao tada. Kada im njihovi zapovjednici u Češkoj nisu dali odmor nakon krvave bitke, Hrvati su se počeli buniti.

Kad se najmanje očekivalo, buknula je protiv časnika nova pobuna, jer su zahtijevali puštanje kući, a 150 vojnika je pobjeglo. Uzalud ih je Patačić nastojao vratiti u tabor; oni su to odbili, tužeći se *»da od početka kolovoza do kasne zime, danju i noću bez čadora, katkada i bez kruha, lišeni odore i novaca, moradoše podnositi sve ratne poteškoće. Pa ipak ih i sada po najvećoj zimi ne će da namjeste u mirne stanove, nego ih stavljaju na skrajnju granicu neprijatelja, i to u zemlji poharanoj i lišenoj svake hrane, gdje moraju poginuti od nevolje. Stoga da vole kući otići, nego sveudilj stradati i držati stražu protiv neprijatelja u pustoj zemlji«* (Antoljak).

Štoviše i oni vojnici, koji su ostali, zahtijevali su smještaj u zimovališta, povećanje porcija hrane i davanje obećanih plaća. Kada je Patačić o tom obavijestio svoga pretpostavljenog generala, vojnici su teškom mukom pristali ostati dotle dok ne stigne povoljan odgovor. Konačno su se vratili i bjegunci, zahtijevajući da ih ne stigne kazna. I tako je neko vrijeme nastupio mir, ali su vojnici odlučili u proljeće iduće godine krenuti konačno kući.

Eugen Kvaternik i Rakovička buna iz 1871.

Neposredno pred ukidanje Vojne krajine, pod vodstvom Eugena Kvaternika, izbila je **1871.** godine poznata "Rakovička buna". Taj događaj još je i danas najzagonetniji akt hrvatske političke povijesti 19. stoljeća. Kvaternikova buna iz 1871. godine bila je sasvim nešto drugo u odnosu na krajiške 17. i 18. stoljeća. Dok su te bune bile motivirane uglavnom ekonomskim i socijalnim razlozima, Rakovička je buna bila rezultat političke akcije motivirane borbom za nacionalnu emancipaciju.

Kvaternik razvija zastavu svoje bune bez znanja svojega prijatelja i stranačkog vođe dr Ante Starčevića, na području Ogulinske pukovnije i to oko **Plaškog i Rakovice**. Njegov cilj je stvaranje slobodne hrvatske države, koja će ujediniti Vojnu krajinu s provincijalnom Hrvatskom i odcijepiti se od Austro-Ugarske. Smatrao je da su srpski nacionalni osjećaji samo manifestacije neželjenog uspjeha protuhrvatske promidžbe, nadahnute od Beča i Petrograda. Štoviše, Stranka prava privukla je k sebi priličan broj pravoslavnih pristaša, koji su se smatrali Hrvatima.

Područje na kojem Kvaternik diže bunu nastanjeno je pretežno srpskim stanovništvom, kojemu su sasvim strane ideje Kvaternikove Hrvatske. Ne postoje ni materijalni i ljudski resursi koji bi pridonijeli uspjehu. Kada su ustanici saznali da je krenula vojska na njih, ustanički su se redovi brzo su se počeli osipati, te dolazi i do pojave izdajstva. Jedan od njih, Miloš Kosanović, organizirao je **11. listopada 1871.** zasjedu u klanecu Ljupči i tu napao vođe ustanka koji su se vraćali iz Plaškog u Rakovicu. U takvim okolnostima pokret je ubrzo likvidiran. Sve se to događa u vrijeme kada se stvara odluka hoće li se Austrija federalizirati ili će ostati dualizam. Protivnici federalizacije jedva su dočekali ovaj događaj kako bi cara nagovorili za odstupanje od planiranih reformi.

Treba napomenuti da su naši preci u sastavu Ogulinske regimente sudjelovali u gušenju ove pobune, nadirući jednom bojnom od Plaškog a drugom preko Primišlja prema Rakovici. Naši su zasigurno napadali iz pravca Plaškog (Nehajev, str. 268-271)

Ovo je spomen na patnje ali i visok moral i čast naših predaka koji ni u najtežim trenucima nisu duhom pokleknuli. Ne ponovilo se...

Eugen Kvaternik

Literatura:

Željko Holjevac, *Ličke bune u 17. i 18. stoljeću (1609-1755) Lička revija broj 2/2003;*

Ferdo Čulinović, *Seljačke bune u Hrvatskoj, Zagreb, 1951;*

Stjepan Antoljak, *Bune pučana i seljaka, Zagreb, 1956;*

Vojna enciklopedija Beograd;

Ivan Kukuljević-Sakcinski, *Hrvati za nasljednoga rata (JAZU),*

Milutin Nehajev, *Rakovica, Zagreb, 1932,*

Stjepan Krpan, *Brinjski kraj u prošlosti i sadašnjosti,*

Branko Krmpotić, *Mateša Antun pl. Kuhačević-život i djelo, Senjski zbornik 1/1965,*

Ivan Dujmović, *Povijest zavaljske župe, Zagreb 1999;*